

MONEDE THASIENE DESCOPERITE LA ULMU

(jud. Călărași)

MARIAN NEAGU

Piesele care fac obiectul notei noastre au fost descoperite întâmplător¹ pe malul estic al lacului Mostiștea, pe teritoriul comunei Ulmu, în punctul numit de localnici „La Caraman“, cunoscut în literatura de specialitate datorită săpăturilor sistematice efectuate în cuprinsul așezării din epoca bronzului de tip Coslogeni² (Pl. I).

Monedele sînt imitații mai mult sau mai puțin reușite după tetradrahmele thasiene. Dăm mai jos descrierea lor.

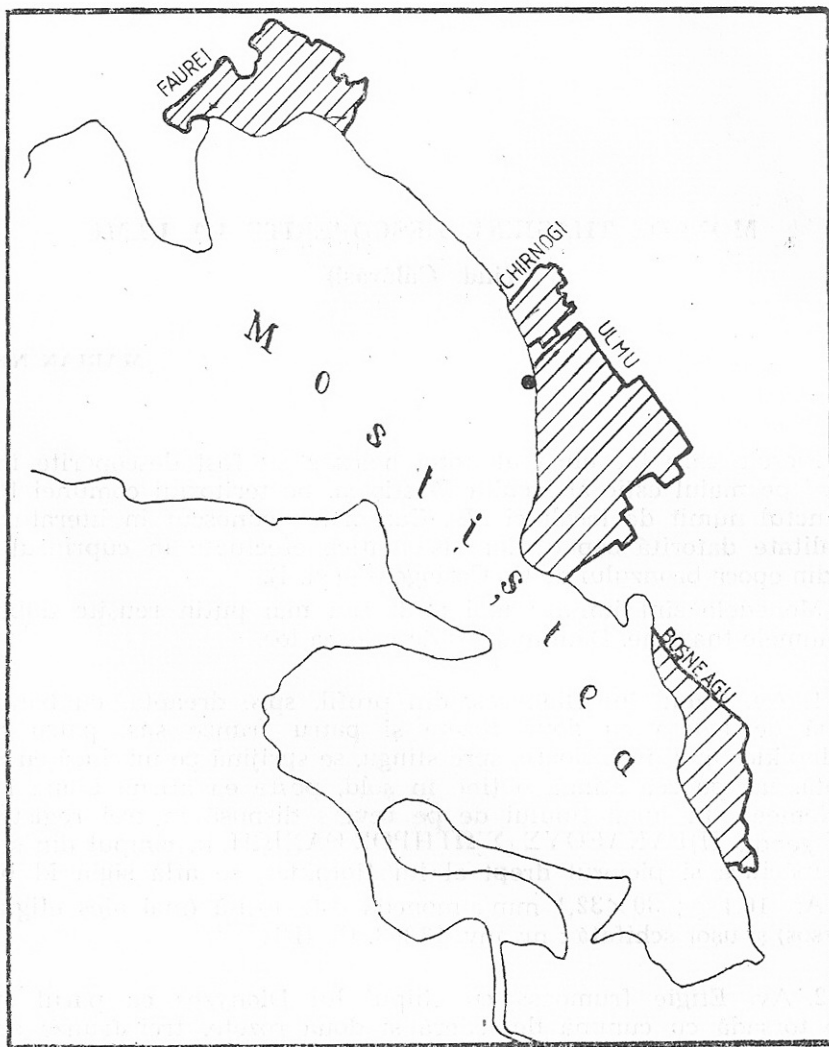
1. Av. Capul lui Dionysos; din profil, spre dreapta, cu bandă și cunună de iederă cu două rozete și patru frunze sus, patru jos. Rv. Herakles nud, în picioare, spre stînga, se sprijină pe măciucă cu mîna dreaptă, iar pe cea stîngă o ține în șold, peste ea atîrnă blana leului din Nemeea. În iurul tipului de pe revers dispusă în trei registre se află legenda (H)ΠΑΚΛΕΟΥΣ [Σ]ΩΤΗΡΟΣ ΘΑΣΙΩΝ. În cîmpul din stînga, între măciucă și piciorul drept al lui Herakles, se află sigla M barat.

Ar. 16,1 g; 30×32,1 mm; moneda este tocită (mai ales efigia lui Dionysos) și ușor schifată; nr. inv. 18263. Pl. II/1.

2. Av. Efigie frumoasă cu chipul lui Dionysos cu părul strîns într-o torsadă cu cunună de iederă și două rozete, trei frunze sus și trei jos.

¹ Piesele au fost descoperite de elevul Ionescu Mihail în urma prăbușirii unui mal la 600 m sud-vest de com. Ulmu. Cercetările de teren întreprinse în vara anului 1983 au rămas fără rezultat datorită creșterii bruște a nivelului apelor.

² S. Morintz, *Contribuții arheologice la istoria tracilor timpurii*, I, Buc., 1978, p. 126.

Planșa I. Harta cu locul unde au fost găsite monedele de la Ulmu.

Rv. ca mai sus ; H din ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ nu intră în flan, la fel Σ din ΣΩΤΗΡΟΣ.

Ar. 16,32 g ; 29×32 mm ; bună ; nr. inv. 18338. Pl. II/2.

3. Av. Capul lui Dionysos cu cunună de iederă cu două rozete și trei frunze toate sus. Pe mijlocul efigiei moneda este deformată.

Rv. ca mai sus ; Σ din ΣΩΤΗΡΟΣ și parțial H din ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ sînt șterse.

Ar. 16 g ; 30,9×31,1 mm ; tocită ; nr. inv. 18339. Pl. II/3.

4. Av. Capul lui Dionysos, cu cunună de iederă alcătuită din trei frunze sus și două jos, cu două rozete dintre care una este tocită.

Rv. ca mai sus ; [H]ΡΑΚΛΕΟΥΣ || [Σ] ΩΤ ... || ... [Α] Σ Ι ΟΝ.

Ar. 14 g ; 26,6×32 mm ; tocită și ruptă o bucată ; nr. inv. 18340. Pl. II/4.

Monedele au aparținut probabil unui tezaur care a fost îngropat în interiorul așezării geto-dacice ce suprapune așezarea Coslogeni³. Studiarea monedelor noastre și compararea lor cu piesele de același gen publicate pînă acum în literatura de specialitate a dus la identificarea unor tipuri sau chiar ștanțe comune folosite în această perioadă. Astfel, aversul de la moneda nr. 1 a fost bătut în același atelier monetar ca și aversul de la moneda nr. 4 din tezaurul de la Ulmu, deși ștanțele sînt diferite. Pentru Transilvania au fost găsite analogii cu monede din tezaurele descoperite la Sînpetru (jud. Brașov)⁴ și Hilib (jud. Covasna)⁵. Astfel, aversul piesei nr. 2 a fost bătut la aceeași ștanță cu aversul piesei nr. 56 din tezaurul de la Sînpetru⁶. Alte piese din tezaurul de la Sînpetru au ștanțe comune fie pentru avers și revers (nr. 42), sau numai pentru avers (nr. 41)⁷ cu moneda nr. 1 de la Ulmu. Tot cu piesa nr. 1 de la Ulmu mai găsim analogii și cu monede din tezaurul de la Hilib (ștanță comună pentru nr. 4 — avers și nr. 5 — avers și revers)⁸. Pentru tezaurele din Muntenia care sînt mult mai numeroase, am identificat ștanțe comune doar cu tezaurele descoperite la Belciugatele⁹ și Herăstrău¹⁰. Piesele 1 și 2, avers și revers din tezaurul de la Belciugatele¹¹ au ștanțe identice cu piesa nr. 2 de la Ulmu ; la fel nr. 7 — Belciugatele¹² cu nr. 4 — Ulmu. Cele mai multe analogii pentru monedele descoperite la Ulmu au fost găsite cu thasienele din tezaurul de la Herăstrău. Pentru piesa nr. 1 — Ulmu s-a

Așezarea geto-dacică a fost semnalată de N. Angheliescu, în SCIV, 1—2, p. 1955, p. 320 și 321, fig. 8.

⁴ F. Chirilă, I. Pop, Apulum, VII, 1968, p. 145—161.

⁵ Szekely Zoltan, Cercetări Numismatice, III, 1980, p. 3—10.

⁶ E. Chirilă, I. Pop, *op. cit.*, p. 155, p. 16, nr. 56.

⁷ *Ibidem*, p. 154, pl. 5, nr. 41 și 42.

⁸ S. Zoltan, *op. cit.*, pl. II/4—5.

⁹ C. Știrbu și C. Petolescu, SCN, VI, 1975, p. 189—193.

¹⁰ O. D. Popescu, DACIA, XI—XII, 1945—1947, p. 35—61.

¹¹ C. Știrbu și C. Petolescu, *op. cit.*, pl. III/1—2.

¹² *Ibidem*, pl. III/7.

folosit aceeași ștanță cu tetradrahmele nr. 34 și 36¹³, 38—40¹⁴, 42—48¹⁵ avers, iar piesa nr. 48 este identică (avers și revers)¹⁶ cu piesa noastră mai sus amintită; la fel aversul și reversul piesei nr. 37¹⁷ au avut ștanțe comune cu piesa nr. 4 de la Ulmu.

Monedele din tezaurul de la Ulmu au legenda de pe revers alcătuită din litere globulate, ceea ce ar constitui după unii autori dovada sigură că ne aflăm în fața unor imitații locale¹⁸. În cazul tetradrahmelor 1, 3 și 4, câteva elemente pledează convingător pentru catalogarea lor drept imitații. În ceea ce privește aversul ne referim la maniera de tratare a frunzelor din cununa de iederă, la neregularitățile profilului și în special ale nasului, iar pentru exemplarele 1 și 4 la grosimea exagerată a gîtului. În schimb aversul monedei nr. 2 are cea mai frumoasă efigie: capul lui Dionysos este lucrat îngrijit, aproape fără cusur; reversul este reprezentat de un Herakles bine proporționat, cu mușchii bine reliefați și alte detalii anatomice care nu se disting pe reversul celorlalte trei monede, unde Herakles apare fie cu picioarele mai scurte (nr. 1) sau cu trupul redat ușor schematic. Exemplarul nr. 2 este cel mai apropiat de original, literele sînt mari, clare și puțin globulate, spre deosebire de celelalte piese unde această trăsătură este dominantă. Singura siglă ce apare pe reversul monedelor este M barat orizontal, acest tip de piese fiind datate de specialiști în a doua decadă a secolului I î.e.n.¹⁹

Analogiile cu tezaurile din Transilvania nu sînt surprinzătoare, ele confirmînd, încă o dată, circulația intensă a thasienelor spre interiorul arcului carpatic.

Tetradrahmele thasiene găsite la Ulmu nu constituie o apariție singulară în această zonă, ci completează în mod fericit tabloul descoperirilor de acest gen de la Boșneagu²⁰, Valea Presnei²¹, Chiselet²², Curcani²³, Luica²⁴, Tămădăul Mare²⁵ sau Belciugatele²⁶.

Concentrarea extraordinară a descoperirilor de monede thasiene pe malurile lacului Mostiștea, alături de numeroasele așezări geto-dacice semnalate în zonă²⁷, în interiorul cărora s-a găsit o mare cantitate de obiecte de import, atestă intensitatea legăturilor tradiționale dintre populația autohtonă și cea de limbă greacă.

¹³ D. Popescu, *op. cit.*, p. 46, pl. IV/34; 36.

¹⁴ *Ibidem*, p. 47, pl. IV/38—40.

¹⁵ *Ibidem*, p. 47—48, pl. V/42—48.

¹⁶ *Ibidem*, p. 48, pl. V/48.

¹⁷ *Ibidem*, p. 46, pl. IV/37.

¹⁸ *Ibidem*, p. 50; E. Chirilă, I. Pop, *op. cit.*, p. 149.

¹⁹ G. Katzarova, *Izvestija Sofia*, XXVII, 1964, p. 151.

²⁰ A. Atanasiu, *Rev. Muz.*, 1, IV, 1967, p. 51—52.

²¹ Informație D. Șerbănescu, Tezaurul se află la muzeul din Oltenița.

²² B. Mitrea, *Dacia*, N.S., VIII, 1964, p. 373; idem *SCIV*, XV/4, 1964, p. 569.

²³ Informație D. Șerbănescu, Tezaurul se păstrează la muzeul din Oltenița.

²⁴ B. Mitrea, *Dacia*, N.S., VII, 1963, p. 590; idem, *SCIV*, XIV/2, 1963,

p. 467.

²⁵ C. Secășanu, *SCN*, I, 1957, p. 31—39.

²⁶ C. Știrbu și C. Petolescu, *op. cit.*, p. 189—193.

²⁷ D. Șerbănescu și G. Trohani, *Studii și comunicări*, Slobozia, 1977, p. 61—67.

Plansa II. Tetrarahmele thasiene descoperite la Ulmu.

MONNAIES THASIENNES DÉCOUVERTES À ULMU (DÉPARTEMENT DE CĂLĂRAȘI)

MARIAN NEAGU

Resumé

L'auteur présente quatre monnaies de Ulmu, département de Călărași, qui ont probablement fait partie d'un trésor plus grand.

A la suite de l'analyse stylistique des monnaies, on constate qu'elles sont des imitations réussies ou peu réussies des tétradrachmes thasiennes, placées par les spécialistes d'après le sigle M barré sur le revers dans le cadre des monnaies battues dans la deuxième décennie du Ier s. av.n.è. La concentration des découvertes sur les bords du lac Mostiștea, près des nombreuses fortifications géto-daces signalées dans la zone où on a été trouvée une grande quantité d'importations, atteste l'intensité des rapports traditionnels entre la population autochtone et la population de langue grecque.